

наприклад: шляхом перестановки букв скласти назви риб; додати попереду кілька літер, щоб скласти назви риб.

За час активної практики нами були проведені у філологічних класах різні види нестандартних уроків – уроки-інтерв'ю, прес-конференції, вікторини, які є досить вдалим для дітей з креативним мисленням.

У класах природничого напрямку учні вивчають біологію більш поглиблено, ширше знайомляться зі змістом теми, тому завдання повинні бути складнішими, але не менш цікавими і захоплюючими. Зі школярами варто проводити дослідження, спостереження, практичні заняття, використовувати завдання проблемно-пошукового характеру.

На нашу думку, у класах природничого профілю доцільними є уроки подорожі з використанням мультимедійних засобів. Так, при вивченні теми «Різноманітність поширення і охорона риб» був проведений інтегрований урок на основі знань з географії.

На практичних заняттях з «Методики навчання біології» нами був розроблений узагальнюючий урок з теми «Надклас Риби» для спортивного класу, що носить характер стратегічної гри. Цей урок був проведений у Шилівській ЗОШ I – III ступенів Зінківського району і показав, що учнів, які займаються спортом, приваблює сам процес і дух змагання, прагнення краще і швидше виконувати завдання. Проведення уроку у формі гри виховує в дітей почуття колективізму, вміння працювати в команді, тобто відповідати не лише за свої дії, а й за дії товариша.

Ознайомившись з теоретичними обґрунтуваннями профільного навчання та апробувавши власні нароби за час педагогічної практики, ми дійшли висновків, що проведення уроків у різних профільних класах вимагає від учителя біології: - глибокого знання теоретичного матеріалу спеціальних дисциплін; - особистісно орієнтованого, диференційовано-діяльнісного підходу до учнів; - професійно-педагогічної самосвідомості; - підвищеної уваги, інтенсивності педагогічного спілкування; - співробітництва і співтворчості з учнями.

Література

1. Кизенко В. Профільне навчання: проблеми впровадження //Біологія і хімія в школі. – 2008. -№4. – С. 42-43.
2. Шиян Н.І. профільне навчання у школах сільської місцевості: теорія і практика. – Полтава: АСМІ, 2004. – 442с.
3. Сучасний урок біології у 7 класі. /Упорядник К.М. Задорожний. –Харків: Вид. група «Основа»,2005. -224с.

МІСЦЕ СПЕЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ В СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХІМІЇ

Гриньова М.В., Семеняка В.І.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

У науково-методичній літературі професійну підготовку вчителя прийнято розглядати як процес формування в майбутніх вчителів певних знань, умінь та навичок, які забезпечать можливість проектувати та здійснювати навчальний процес. Разом з тим, входження України в Болонський освітній простір потребує переходу вищої школи на нову концепцію підготовки майбутніх учителів хімії – кваліфікованих фахівців, які володіють педагогічною професією, здатних ефективно і творчо працювати на рівні світових та європейських стандартів у мінливих умовах ринку праці, готових до постійного професійного розвитку, соціальної і професійної мобільності. Розв'язання цього завдання

забезпечується реалізацією компетентнісного підходу у вищій професійній освіті.

Проблемі формування професійної компетентності майбутнього вчителя хімії присвячені дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених: Н. Буринської, Л. Величко, А. Грабцеького, І. Дрижуна, О. Зайцева, М. Пак, П. Попеля, Г. Чернобельської, І. Черткова, Г. Шелінського, О. Ярошенко та інших [1].

Згідно з сучасними уявленнями, професійна компетентність — комплексне поняття, що являє собою сукупність ключової, базової і спеціальної компетентностей.

Ключові компетентності необхідні для будь-якої професійної діяльності, вони проявляються в здатності вирішувати професійні задачі на основі використання інформації, комунікації, соціально-правових основ поведінки особистості в громадянському суспільстві.

Базові компетентності відображають специфіку певної професійної діяльності (педагогічної, медичної, інженерної і т.д.).

Спеціальні компетентності відображають специфіку конкретної сфери професійної діяльності.

Ключові, базові і спеціальні компетентності спеціаліста проявляються при вирішенні професійних задач в різних контекстах, з використанням певного освітнього простору.

Осмислення спеціальної компетентності вчителя хімії повинно будуватися, по-перше, з врахуванням структури і логіки хімічної науки в цілому і окремих її дисциплін, і, по-друге, з врахуванням професійного поля діяльності — освіти. Кваліфікаційні характеристики випускників в діючих освітніх стандартах по хімічних і природничонаукових спеціальностях і напрямках, які реалізуються в педагогічних університетах, орієнтовані на підготовку не тільки до викладацької, але й до науково-дослідницької та інших видів діяльності. В зв'язку з цим доцільно розмежувати спеціальну мета професійну хімічну компетентність (загальну для дослідника, вчителя, інженера) і спеціальну (предметно-спеціалізовану) професійну компетентність вчителя хімії.

Спеціальна компетентність вчителя хімії передбачає володіння загальною і спеціально хімічними відповідними компетенціями в області органічної, неорганічної, фізичної, біологічної, колоїдної, аналітичної хімії, які формуються при вивченні окремих хімічних дисциплін предметної (профільної) підготовки в педагогічному вузі і реалізуються в особистісно і соціально значимому досвіді в освітньому середовищі хімічної освіти.

Спеціальні компетенції майбутнього вчителя хімії, які формуються при вивченні хімічних дисциплін, поділяються на три категорії:

- 1) спеціальні когнітивні компетенції, пов'язані з вирішенням інтелектуальних задач в області хімії, а саме: знання і розуміння найважливіших фактів, концепцій, принципів і теорій хімії; застосування цих знань і розуміння до вирішення задач якісного і кількісного характеру; інтерпретація, оцінка і представлення інформації і даних в предметній області дисципліни; здатність оцінювати технологічні, екологічні, валеологічні та інші проблеми і ризики, пов'язані з особливостями предмета вивчення, знаходити шляхи їх вирішення, оцінювати внесок окремих учених-хіміків, біологів, фізиків, математиків в розвиток хімічної науки, становлення природознавства і сучасне розуміння природничонаукової картини світу;
- 2) спеціальні хімічні практичні компетенції, пов'язані, зокрема, з роботою в навчальній хімічній лабораторії: проведення стандартних лабораторних процедур і використання обладнання при синтезі і аналізі речовин, демонстрації їх властивостей; здатність оцінювати ризик використання хімічних речовин і лабораторних процедур; уміння здійснювати спостереження, вимірювання, моніторинг хімічних влас-

тивостей, явищ або змін, документувати результати; здатність інтерпретувати і обробляти дані, отримані з лабораторних вимірювань з врахуванням їх значимості і відповідності теорії;

- 3) спеціальні компетенції, безпосередньо пов'язані з майбутньою професійною діяльністю студентів педагогічних вузів, які навчаються за хімічними та природничонауковими спеціальностями і напрямками: здатність знаходити зв'язок змісту дисципліни з освітнім і життєвим досвідом школяра, здатність відбирати зміст навчання для основних і елективних курсів в профільній школі різних профілів, для перед профільної підготовки і позакласної роботи [2].

Отже, спеціальні компетенції займають важливе місце в структурі професійної компетентності майбутнього вчителя хімії і формуються в результаті вивчення конкретних хімічних дисциплін.

Література

1. Гладюк М.М., Гришук Б.Д. Структура методичних компетенцій майбутніх вчителів хімії // Професійні компетенції та компетентності вчителя. (Матеріали регіонального науково-практичного семінару). – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. – 188 с. – С. 47–50.
2. Компетентностный подход в педагогическом образовании / Под ред В.А. Козырева, Н.Ф. Радионовой, А. П. Тряпициной. □ СПб.: Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2005. □ 392 с.

ДУХОВНЕ СВІТОБАЧЕННЯ – ПЕРШИЙ КРОК ДО ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У РОБОТІ З МОЛОДШИМ ШКОЛЯРЕМ

Гузь О., Пивовар Н.М.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Звертаючись до праць класиків педагогічної літератури, ми знову відкриваємо одну й ту ж істину: справжня людина, моральна, благородна, чуйна, гуманна може зроститись тільки у духовній єдності з природою.

Януш Корчак, людина надзвичайної моральної краси, писав у своїй книзі, що ніхто не знає, коли більше знає отримує школяр: коли дивиться на дошку чи коли нездоланна сила змушує його подивитись у вікно.

В.О.Сухомлинський, педагог – гуманіст, джерелом мови, мислення і моральності дитини вбачав теж організоване спілкування з природою. У «Школі радості» він обережно розкривав перед маленькими школярами як треба бачити, розуміти природу, як милуватись нею, цінувати, оберігати і насолоджуватись її красою, наповнювати своє мислення і пам'ять новими, живими і яскравими образами. І чим яскравіші уявлення, тим глибше осмислює дитина закономірності природи. Але клітини дитячого мозку настільки ніжні, настільки чуйно реагують на об'єкти сприйняття, що нормально функціонувати вони можуть лише при умові, що об'єктом сприйняття є образ, який можна чути, бачити, до якого можна доторкнутись. Природа мозку дитини потребує, щоб її розум виховувався джерелом думки – серед наочних образів, і перш за все – серед природи, щоб думка переключалась з наочного образу на обробку інформації про цей образ.

Ось чому слід розвивати мислення дітей, зміцнювати розумові сили дитини серед природи – це вимога природних закономірностей розвитку дитячого організму.

Розуміння краси природи підводить учнів до висновку, що природа є не тільки об'єктом практичної діяльності людини, але й джерелом для милування,